

Szakpolitika a kampányban

A Méltányosság Politikaelemző Központ a népszavazási kampány időszakát egy, a kampány jellegéhez képest, szokatlannak tűnő nézőpontból is megvizsgálta: a kampány során a két vezető politikai erő által képviselt szakpolitikai elemek szemszögéből. Alábbi elemzésünk tartalmazza a két pártvezéri évértékelőtől a kampány lezárultáig terjedő időszak során felvetődő jelentősebb szakpolitikai témákat.

I. A kampánykezdet: avagy az évértékelő beszédek a szakpolitikák tükrében

Gyurcsány Ferenc miniszterelnök évértékelője

A 2008-as év miniszterelnöki évértékelője több szempontból is sajátos helyzetben született, ezek közül a legfontosabb körülmény a március 9-i népszavazás kérdése. Gyurcsány beszéde habár nem tekinthető szavazási kortesbeszédnek, mégis a baloldali népszavazási kampány részét képezi; tulajdonképpen annak kezdetét jelöli ki. A miniszterelnök látszólag megkerülte a témát és - eredményétől függetlenül - új korszakot hirdetett. Az alábbiakban nem a beszéd kommunikációs-, kampányvonatkozásainak elemzésére törekszünk, hanem annak bemutatására, hogy a korábban a miniszterelnök politikáját meghatározó szakpolitikai elemek miként jelentek meg az idejéi évértékelő beszédben. Illetve az MPK arra is keresi a választ, hogy a Gyurcsány által meghirdetett új politika mennyiben jelent valóban újdonságot és milyen mértékben képvisel kontinuitást az ezt megelőző programokhoz, fontosnak tekintett írásokhoz képest.

Az MPK szerint ebből a szempontból kiemelt szerepe van a korszakolásnak: Gyurcsány új fejezetet kívánt nyitni, és lezárni egy nehézségekkel teli időszakot, amelyben kormánya olyan intézkedések meghozatalára kényszerült, melyeket a szorító gazdasági problémák miatt voltak kénytelenek meghozni. Ez azonban *„lehetőséget teremtett egy új politikára, utat nyitott a 2006-ban megígért Új Magyarország program teljesítésére.”* Jogos a kérdés, hogy az új politika tehát akkor a 2006-os program végrehajtása lenne, vagyis a

korábbi klasszikus szociáldemokrata túelosztáshoz való visszatérés vagy ellenkezőleg, a miniszterelnök valóban új célokat vázolt fel?

Az alábbi táblázat szemlélteti a beszédben felbukkanó szakpolitikai témákat:

Az évértékelő (2008. február):

	Gazdaság- politika	Szociálpolitik a	Oktatás, kultúra	Egészség- ügy	Fejlesztés- politika	Állam Igazgatás
<u>Az elmúlt másfél év</u> -kényszerű intézkedések	-adóemelés	-csökkenő gáz-, gyógyszerár- támogatás	-nem konkretizál (átalakítás)	-nem konkretizál (átalakítás)	-nem említ ilyet	-nem konkreti- zál, átalakítás
-eredmények	-Költségve- tési hiány 3 % alatt, pluszbevétel -gazdaság kifehértése- 80 milliárdos bevétel	- csökkenő gyógyszeárok	-egyetemek versengenek a diákokért	-200 000 plusz járulékfizető	-utak, hidak - uniós pénzek példaértékű felhasználása	-olcsóbb állam
<u>Az új politika</u> MUNKA- HELY TUDÁS TULAJDON	-munkahely teremtés - adóterhelés csökkentése a 200-250 milliárd pluszbevétel ből -Új Tulajdonosi Program	-korrigálni a segélyezési rendszert	-bölcsodei óvodai fejlesztések -hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozók nak pluszjuttatás -laptop -kultúrházak	- nem említ ilyet – (egészségügyi átalakítást befejezettnek tekinti, illetve ez népszavazási kampánytéma)	- összehangolt regionális kistérségi fej- lesztések	-nem konkreti- zál

Úgy gondoljuk, az évértékelőben meghirdetett főbb szakpolitikai pontok összevetése - az MSZP 2006-os Erős köztársaság, sikeres Magyarország címet viselő választási programjával, Gyurcsány Szembenezés című tanulmányával valamint a 2007 őszén bejelentett 48 pontos Új rend és növekedés programmal - adhatja meg a választ a fenti kérdésre. Természetesen az eltérő műfajú írásokat nem minden esetben lehetett tökéletesen

összevetni, azonban az összehasonlításnak köszönhetően meghatározhatóak voltak a Gyurcsány-i éwertékelő – többnyire belőlük származó – hangsúlyos szakpolitikai elemei: Habár az éwertékelőben Gyurcsány nem érinti a legnagyobb horderejű népszavazási kérdéshez kapcsolódó, a korábbi programjai középpontjában álló hangsúlyos szakpolitikát (egészségügy), a miniszterelnök által meghirdetett Munkahely, Tudás, Tulajdon program elemeinek mindegyike felbukkan a korábbi dokumentumokban az Új Tulajdonosi Programot kivéve.

Összességében tehát kijelenthetjük, hogy az új politikai kezdetnek szánt beszédében a miniszterelnök jórészt saját, a kormány illetve az MSZP konvergencia program előtti politikai céljait próbálja újra elővenni, és az Új Tulajdonosi Programmal együtt „a baloldali polgárosítás” új, szélesebb spektrumába illeszteni ezeket – a már korábban megfogalmazott - szakpolitikai intézkedéseket.

Szakpolitikai utalások Orbán Viktor éwertékelő beszédében

Az orbáni éwertékelő alapvetően támasztja alá elemzésünk kezdeti felvetését, miszerint a FIDESZ a szakpolitikai dimenzió helyett inkább az érzelmi jellegű mozgósítást preferálta végig a kampány során. Ebből adódóan a jobboldali exminiszterelnök beszédében csak utalások szintjén vetődtek fel pártjának szakpolitikai elképzelései. Az előzetes várakozásoknak megfelelően Orbán Viktor jubileumi, 10. éwertékelő beszédében – a miniszterelnökkel szemben - a népszavazási kérdésekhez kapcsolódó témákra helyezte a hangsúlyt, azonban mindezt az Erős Magyarország program főbb irányelveinek és tételeinek kereti között.

Orbán beszédében áttételesen ugyan, de utalt a FIDESZ 2007 decemberében közzétett *Erős Magyarország* programjára (amely a tavaszi Jövők című vitairat alapján készült): *ez jövő, ez siker* felütéssel kísért pontjai párhuzamba állíthatók az új FIDESZ-programmal: több gyermek születik; több támogatás jut a családoknak; új munkahelyek jönnek létre; nőnek a bérek, a nyugdíjak; harmincezer fiatal kerül a felsőoktatásban. Ugyanezen pontok fellelhetők az *Erős Magyarországnak*: a foglalkoztatás növelése, a családtámogatási program elindítása, a gyermekvállalás támogatása, esélyegyenlőség biztosítása a felsőoktatásban. Mind a beszéd, mind a program a kívánt célok elérését a gazdasági növekedés generálása révén tartja

elérhetőnek. Orbán nem fejt ki a gazdasági növekedéshez szükséges lépéseket, gazdaságpolitikai megjegyzésében csak a már évek óta hangoztatott adócsökkentést említi.

A FIDESZ pártelnöke tehát éwertékelőjében megpróbálta beemelni pártja szakpolitikai elképzeléseit, azonban ezek csupán felsorolás szintjén és implicitek maradtak, a beszéd szerkezetét tekintve inkább csak a kormányzat eredményeinek és intézkedéseinek ellensúlyozásaképpen értelmezhetők.

A szakpolitikák közül a tandíj kapcsán az oktatáspolitiká, a vizitdíj és a kórházi napidíj révén pedig az egészségügy kerül részletesebben elő, viszont a tételes szakpolitikai kérdések megválaszolása és lépések meghatározása mindkét esetben elmarad. Orbán a tandíj kérdését esélyegyenlőségi kérdésként említi, az egészségügyi kérdéseket pedig kizárólag szociálpolitikai szemszögből láttatja: a vizitdíj és a kórházi napidíj kapcsán a sokat emlegetett hálapénz elleni harc kudarcát emeli ki, valamint azt, hogy a 300 Ft-os vizitdíj is komoly megterhelést jelent a lakosság egyre növekvő hányadának.

Orbán februári éwertékelőjének középpontjában a népszavazási kampány majdani szakaszában általa elmondott beszédek kulcsszavai álltak: az egészség és a tudás. A további szakpolitikai kérdések – mint például a gazdaságpolitika – egyrészt az egészség- és oktatáspolitiká kapcsán vetődhetnek föl, másrészt, mint a vizsgált beszédben is, a kormány reformjainak, intézkedéseinek és eredményeinek opozíciójaként merülhetnek föl, azonban ezek részletes kibontása valószínűtlen – hasonlóan a Fidesz ősödi beszéd utáni kommunikációjához.

Összességében elmondható, hogy Orbán Viktor éwertékelőjében a népszavazási kérdésekhez kapcsolódó szakpolitikák szerint próbálta tematizálni a politikai diskurzust, ezek részletes megvitatása viszont elmarad.

II. Gyurcsány Ferenc szakpolitikai programja

A népszavazási kampány első szakaszában a kormány, pontosabban a miniszterelnök igyekezett Gyurcsány éwertékelőjében megfogalmazott *Új polgárosodás* program konkretizálására, bővebb kifejtésére koncentrálni (illetve a konkrétumokat egy, március 9. utáni időpontra eltolni), ezzel is próbálva elterelni a közbeszédet a népszavazáshoz

kapcsolódó szakpolitikákról (így részben saját „nem”-kampányáról is) és kihúzni a talajt a FIDESZ-kampány alól.

Ennek egyik legfontosabb lépése a kormány által megindított szakmai és szakpolitikai konzultációsorozat. Február 26-án munka és vállalkozások, március 4-én pedig tudás és esély (Új Tudás Program, részei a Magyar Génius Program és a Nemzeti Kiválóságok Kollégiuma konkrétumokat még nem tartalmaznak, ugyanakkor 50 milliárd forintos keretet különítettek el rájuk) témában indulnak a vidéki nagyvárosokban a szakmai konzultációk a szakminiszterek részvételével, mindkét témában nagyjából heti egy alkalommal. A cél ezzel nem csupán az, hogy élesebben kirajzolódjanak az évértékelő jelszavaival fémjelzett programok (azaz a *munka* és a *tudás*; a *tulajdon* jelszó *Új tulajdonosi programját* eleve konkrétabb formában tartalmazta a beszéd és azóta is akörül folyik a legnagyobb vita a háromból). Legalább ilyen fontos cél az is, hogy átalakítsák az emberekben a kormányról eddig kialakult és a FIDESZ által sulykolt konfrontatív, az emberek véleményét negligáló, antidemokratikus reformer-képet. Február 25-én napirend előtti parlamenti felszólalásában, melyben a konzultációsorozatot meghirdette, maga a kormányfő is deklarálta, hogy változni fog a kormányzati politizálás módszere. A beszédből és magából a programból is (március-április: folyamatos konzultáció, konkrét ajánlások április végén) kitűnik, hogy ezzel is a népszavazás és a kampány negligálására, „áthidalására” törekszik a kormány: egy (részben új, részben csak újként ható) szakpolitikai programmal igyekszik felkelteni az emberek érdeklődését, elérni, hogy adjanak a kormánynak még egy esélyt.

Ami az Új tulajdonosi programot illeti, a miniszterelnök első lépésként felkérte Veres János pénzügyminisztert és a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Rt.-t, hogy tegyenek javaslatot a programba bevonható állami vállalatokra. Magának a program részleteinek kidolgozására egy társadalmi és szakmai érdekegyeztető tanács felállítását kezdeményezte (alakuló ülés: március 5-én, azaz négy nappal a népszavazás előtt, valószínűleg nem véletlenül), élén Mészáros Tamással, a Budapesti Corvinus Egyetem rektorával (aki számos nyilatkozatban kiállt a tandíj mellett is). A kormányfő továbbá közzétett a kormány honlapján egy kérdőívet, melynek segítségével az emberek véleményét nyilváníthatnak a programról. Az egész folyamat parlamenti ellenőrzésére egy parlamenti bizottság felállítását javasolta.

A „munka, tudás, tulajdon” hármas jelszava mellett az évértékelőben meghirdetett másik szakpolitikai elem az adó- és járulékcsoökkentés gazdaságpolitikai programja volt.

Tulajdonképpen ezen a területen történt a legtöbb konkrét lépés: a kormány szakértők bevonásával összeállított egy javaslatcsomagot, ezekről hatástanulmányt készített, a tanulmányok tartalmáról, parlamenti vitanapot kezdeményezett a kormányfő, végleges álláspontja kialakításánál a kormány figyelembe fogja venni a frakciók javaslatait. A program konkrét számadatokat is tartalmaz: az adózási törvények 2009-es módosulását követően 200-250 milliárd forinttal csökkenne az adóterhelés, ami a GDP 0,8%-a. Ugyanakkor a kormányfő hangsúlyozta (2006-os nyilatkozataival és programjával összhangban), hogy önmagában az adócsökkentés még nem vezet közvetlenül új munkahelyek létrejöttéhez, az csupán az első lépés. A február 26-án a Magyar Tudományos Akadémián megrendezett *Új Magyarország* kormányzati konferencia teljes egészében az adócsökkentésről, illetve ezen keresztül a vállalkozásbarát környezet kialakításáról, a vállalatok versenyképességének növeléséről és új munkahelyek teremtéséről szólt. Jelentős eredményként került említésre a kormányfő részéről (a többek között) a gazdaság kifehéritését célzó „Fair play” kampány (200 ezerrel több járulékfizető, jövedéki termékek feketekereskedelmének csökkenése).

Érdekességképpen kiemelnénk egy - részben szakpolitikai vonatkozású - momentumot a miniszterelnök Kaposváron, február 21-én elhangzott beszédéből. A miniszterelnök a vizitdíj eltörléséről és a házi orvosok ily módon kieső jövedelméről beszélve a következőket jegyezte meg: *„Vagy talán azt gondolják, hogy ezt a költségvetés majd ki fogja pótolni? Hát nem pótolhatja ki. Azt mondták, azért lehet népszavazást tartani erről a kérdésről, mert ez nem költségvetési kérdés. Ezt mondták? Ezt mondták. Ezt mondta az Alkotmánybíróság is? Ezt mondta. Akkor milyen alapon beszélgetünk a költségvetésről? Ez az egész népszavazási történet jogi alapja. Ha az áll érdekünkben, hogy azt mondjuk: nem költségvetés, akkor nem költségvetés. Ha az áll érdekünkben, hogy adó – mert úgy hallom, hogy az utóbbi napokban az ellenzék vezére azt mondja, hogy ez adó – akkor meg azt mondjuk, hogy: adó. Kérem szépen, aki játszik a szavakkal a politikában, az játszik az emberekkel, az játszik a gondolatokkal.”* Érdemes megfigyelni, hogyan fordítja Gyurcsány Ferenc Orbán Viktor (aki tatabányai beszédében említette a vizitdíjat mint adót, gazdaságpolitikai síkra terelve és adóemelésként állítva be a kérdést) ellen saját módszerét, ezzel igyekezvén hitelteleníteni az ellenfelet, valamint racionális érveléssel szakpolitikai kérdésekben inkompetensnek beállítani.

A „Déli áramlat” gázvezeték megépítéséről szóló szerződés aláírása Gyurcsány Ferenc moszkvai látogatása alkalmával egy meglepően heves szakpolitikai vitát generált. A szerződés

olyan szakpolitikai témákra (kül-, biztonság- és energiapolitika) irányította a közvélemény figyelmét, amelyek Magyarországon nem klasszikus kampánytémák, a március 9-i népszavazás kérdéseire pedig végképp semmi közük. Az a tény, hogy ez a nagy jelentőségű esemény éppen a népszavazás előtti hétre, annak is a második felére esett, valószínűleg nem a kormánypárt kampányának az érdeme, ugyanakkor nyilvánvalóan kedvezett az MSZP-nek és a miniszterelnöknek, hiszen ha átmenetileg is, de sikeresen terelte el a közbeszédet mind a kormány, mind az ellenzék népszavazási kampányáról (utóbbi ugyanis kénytelen volt valamilyen formában reagálni). A FIDESZ-nek annyiban sikerült a kampány hatókörébe vonnia az eseményt, amennyiben a miniszterelnököt és a kormányt ezúttal is az emberek feje fölött döntő „felvilágosult abszolutista” igyekezett beállítani (ld. Orbán Viktor: „Magyarországon puccs van.”)

III. Orbán Viktor kampánybeszédei a szakpolitikák fényében

Orbán Viktor a február közepi éwertékelő beszédét követően szinte már szokásosnak mondható országjáró körútra indult, ami egyértelműen jelzi a FIDESZ kampányának egy újabb szakaszát: február 19-e óta gyakorlatilag csak Orbán képviseli és kommunikálja a FIDESZ kampányát, az addigi hangadó Tarlós István kampányfőnök teljesen a háttérbe szorult.

A FIDESZ kampánystratégiájának egyik fontos sarokköve kellett legyen, hogy a közvélemény-kutatások által prognosztizált kedvező pozíciót a koalíciós és a kormány kampányának ellenszelében is megtartsa, ennek érdekében pedig olyan új elemekkel kellett bővítenie kommunikációs repertoárját, amelyekkel mobilizálni lehet egy minimum kétmillió szavazóbázist. Orbán kampánykörútján elhangzó nyilvános beszédei szakpolitikai szempontból nagyrészt az előzetes várakozásoknak megfelelő tartalommal bírtak: egyrészt a népszavazási kérdések kapcsán felmerülő szakpolitikák, valamint az éwertékelőben kiemelten kezelt gazdaságpolitika képezték ezen beszédek gerincét; másrészt megjelentek olyan új témák és hívószavak, amelyek a népszavazási aktivitás megtartását illetve növelését kellett hogy segítsék. Azonban viszonylag váratlan fordulatként a Fidesz elnöke a korábbiaknál kicsit konkrétabb gazdaságpolitikai elképzeléseket is felvetett, amelyek

összhangban álnak ugyan az Erős Magyarország programmal, de annak részletesebb kifejtését – decemberi bemutatása óta – a Fidesz politikusok eddig mellőzték.

Az évértékelőben megjelent *tudás, mint a jövő záloga* szlogen többször visszatérő eleme Orbán beszédeinek. A tandíj eltörlése melletti érvek nem bővülnek, a már ismertek viszont ismétlődnek: a diplomás egyrészt adó formájában öt és fél év alatt visszafizeti képzésének költségét, másrészt egész életét tekintve tizennégyszeresen többet adózik, mint egy diplománélküli. Az oktatásügy egyéb kérdéseiről Orbán nem nyilatkozik.

Orbán Viktor kampánykörútja során több vidéki kórházat is meglátogatott, az ottani vezetőkkel közös sajtótájékoztatókat tartott (még Rác Jenő volt szocialista egészségügyi miniszterrel is), így érthető, hogy a népszavazási kérdések közül miért az egészségüghöz tartozókat kezeli fajsúlyosabbnak a pártelnök. A vizitdíj és a kórházi napidíj eltörlése kapcsán használt fideszes érvek többsége változatlan: annak ellenére, hogy európai viszonylatban Magyarországon fizetik az emberek a második legmagasabb társadalombiztosítási hozzájárulást, a színvonal elégtelen, ráadásul az említett díjakkal egy újabb adót, betegadót/rejtett adót fizetnek az adófizetők (rejtett kettős adóztatás – kiemelten a nyugdíjasok). Viszont ezek a díjak nemhogy többletbevételt jelentenének a házi orvosoknak és a kórházaknak, hanem a folyamatos forráskivonások miatt ezek csak részleges visszapótlások, tényleges veszteséget okozva ezzel főleg a nagyobb intézményeknek (pl. a gyulai kórháznak). Orbán szerint körútjának nagy tapasztalata, hogy a jelenlegi szaktárca intézkedéseivel és módszereivel láthatóan az egész orvostársadalom szembehelyezkedik, valamint hogy a kormányzati intézkedések valójában olyan többrétegű társadalmi feszültséget generáltak, amivel megbomlott az a *bizalmi tőke* orvos és beteg között, mely tulajdonképpen ezt az egész rosszul szervezett és irányított egészségügyi rendszert életben tartotta. Sőt, Orbán Viktor tudatos „összeugrasztásról” beszél.

Részletesen kifejtett egészségpolitikai elképzeléseket Orbán nem vázol föl, csupán az utóbbi hónapokban hangoztatott *új társadalmi szerződés* hívószavával jelöli ki feltételként a társadalmi párbeszéd szükségességét, a konszenzusos, megállapodáson alapuló egészségpolitikai és gazdaságpolitikai irányítást.

A kormányzat gazdaságpolitikai lépéseket tehát csakis az érintettek bevonásával határozhat meg. Orbán Viktor kifejezetten a kis- és középvállalkozások részvételét hangsúlyozza, mivel ők a fő letéteményesei annak, hogy a magyar gazdaság ismét növekedő

pályára álljon. Ha magas infláció mellett nem nő a gazdaság, akkor – mint mondja Orbán – nincs elég pénz beruházni, nincs elegendő munkahely, azaz nem dolgozik elég ember, így nincs elegendő adó- és járulékbévétele. A gazdasági növekedés helyreállítására és a közbizalom újraalkotására van tehát szükség, amit csakis egy új gazdaságpolitikai iránnyal lehet megvalósítani: adó- és járulékcsoökkentés; az adókulcs 19 százalék alá történő levitele, ugyanakkor többkulcsos, családi típusú adózás; a költségvetés reálértéken való befagyasztása, a korrupció és a bürokrácia visszaszorítása; a megmaradt köztulajdonok (egészségügyi és oktatási intézmények, Szerencsejáték Zrt., villamosművek, atomerőművek) állami kézben tartása. Az új gazdaságpolitikának a meghatározása pedig a jelenlegi reformdiktatúra helyett a társadalmi párbeszéd és megállapodás szerint kell történnie.

Orbán emellett többször említette még a kampány második szakaszában a vizitdíj és a kórházi napidíj drasztikus emelésének kormányzati szándékát, a listapénz megjelenését, illetve a kormányzati pazarlást (130 milliárdos luxuskiadások).

Természetesen előzetesen arra is számítani lehetett, hogy a kormány(koalíció) a kampány során új témákkal megpróbálja majd tematizálni a közbeszédet. Erre történt is kísérlet: a Déli Áramlat-szerződés, amely az orbáni kampányban is megjelent („a magyar kormány puccsot hajt végre saját népe ellen”), és kisebb vihart is kavart – a kormányoldal saját érdekében értelemszerűen a népszavazási kérdésekhez nem kapcsolódó orbáni kijelentést boncolgatta –, de ezt az energetikai szálát végül is a párt más emberei kezdték kommunikálni, ezzel leválasztva azt a fő csapásirányról, Orbán kampányáról.

Orbán Viktor beszédeiben nem csak a fideszes törzsszavazók mozgósítására, hanem a társadalom szélesebb rétegének megszólítására és mobilizálására törekszik. Ezért helyezi a hangsúlyt az új társadalmi szerződésre, a konzultációs politikára, a bizalmi tőke helyreállítására és a létbiztonsági kérdésekre (adó és egészség) ezen hívószavak, amelyek a népszavazási eredmények fényében szavatolták a FIDESZ által háromigenes vagy más néven szociális népszavazásként nevezett kezdeményezés sikerét.

Alapvetően leszögezhetjük, továbbra is megállja a helyét az elemzés kiinduló feltevése, mely szerint az MSZP a racionális, szakmai-szakpolitikai programja hangsúlyozásával próbálta elterelni a közvélemény figyelmét a népszavazásról, valamint így

kívánt reagálni a FIDESZ érzelmi alapú, emocionális kampányára. Habár a gyurcsányi évértékelő beszédben vázolt szakpolitikai program részletes kifejtése még várat magára, megállapítható, hogy az MSZP – már a kampány során is - egyre nagyobb hangsúlyt fektetett a népszavazás utáni időszakra, mivel az említett programoknak addigra lesz érdemi, kézzel fogható eredményük, a miniszterelnök pedig nyilatkozataiban a népszavazást (saját szakpolitikai programjaihoz képest és általában is) jelentéktelennek tünteti fel, mely nem fog változtatni a kormány politikáján. A népszavazáson aratott nagyarányú jobboldali siker pedig behatárolja a FIDESZ elkövetkező időszakban folytatandó politikájának irányvonalát, különösen az oktatási, az egészségügyi és a szociális szakterületen.